

קורס כלכלה חברתית והטמעת חשיבה מגדרית

חוברת סיכום
פרויקטים

סמסטר ב' תשע"ח
2018

הקורס נערך
עלידי מרכז אדוה
בשיתוף פעולה עם קרן פרידריך
אברט במסגרת היחידה
למעורבות חברתית של משרד
הדיקון, מכללת ספיר

חוברת זו הופקה במסגרת הקורס "כלכלה חברתית והטמעת חשיבה מגדרית" שהתקיים במהלך מסמטר ב' במכללת ספיר. הקורס התקיים בהובלת מרכז אדוה ובשיתוף פעולה עם קרן פרידריך אברט והיחידה למעורבות חברתית של משרד הדיקן, מכללת ספיר.

מטרת הקורס: הייתה לאפשר לקבוצת סטודנטיות וסטודנטים לבחון באופן ביקורתי את תמונת המצב החברתית כלכלית בישראל ולהציע נקודת מבט מגדרית על תחומי המדיניות השונים ועל ההשפעה השונה של המדיניות הכלכלית-החברתית והתקציב על נשים ועל גברים. במהלך הקורס עסקו הסטודנטים/ות בקידום פרויקט מעשי שבמסגרתו יישמו את הגישה של הטמעת חשיבה מגדרית בתקציבים ובמדיניות ציבורית. כל פרויקט בוצע בצוותי עבודה.

הקורס כלל 10 מפגשים שבועיים. כל מפגש הורכב (א) מהרצאה עיונית מאת נשות הצוות של מרכז אדוה ומרצות חיזוניות המומחיות בתחום ההרצאה (ב) ומסדנה מעשית שבה עבדו הסטודנטים/ות, תוך הנחייה וליווי, על עיצוב ובניית הפרויקטים המעשיים. בקורס השתתפו 16 סטודנטיות/ים לתואר ראשון ממגוון רחב של חוגים במכללת ספיר.

חוברת זו מציגה את התוצר האחרון של הפרויקטים כפי שנכתבו ע"י הסטודנטיות והסטודנטים בקורס. עבור חלקן/ם היווה הפרויקט התנסות ראשונה בכתיבה מהסוג הזה. תחומי הפרויקטים נבחרו ע"י הסטודנטיות והאופן שבו מוצגים הפרויקטים בחוברת זו מובאים כפי שהוגשו ללא תיקונים מהותיים.

משתתפות:

הסטודנטיות/ים בקורס: איבתיסאם אבוקוידר, גילי אברמוביץ', נשמה אבוקוידר, עוז גרינברג, נועם תמיר, סלמאן אבו אמדיע, אמני אבו בלאל, לילא אלובארי, תום אפל, פדא אבוקוידר, איאת עג'מי, אחמד אבודעאבס, מוחמד אבוגרארה, רובה אלכלאת, ביאן אלהוזייל, ירדן בוראה.

אוריה זיני, מנחת הקורס, רכזת עבודה קהילתית ומנהלת הדרכה במרכז אדוה.

ירדן בוראה, רכזת הקורס, היחידה למעורבות חברתית.

קמילה מילנר-לנדסקינד, מנהלת היחידה למעורבות חברתית וקידום העולה, מכללת ספיר.

שני בוזגלו-אנדרגה, רכזת ביחידה למעורבות חברתית, מכללת ספיר.

טל ברחי גרינברג, רכזת ביחידה למעורבות חברתית, מכללת ספיר.

יהודית סטלמן, מנהלת פרויקטים, קרן פרידריך אברט ישראל.

תודה ל**ד"ר יעל חסון** על ליווי פדגוגי של התכנית והסטודנטים ו**לירון הופמן-דישון** על ליווי אדמיניסטרטיבי.

- ◀ הדעות המובעות בפרסום זה אינן משקפות בהכרח את דעותיה של קרן פרידריך אברט.
- ◀ שימוש מסחרי בפרסומים של קרן פרידריך אברט ללא אישור בכתב של הקרן אסור בהחלט.
- ◀ © כל הזכויות שמורות למרכז אדוה וקרן פרידריך אברט.

תוכן עניינים

- 4 אתגרים וחסמים העומדים בפני סטודנטיות במכללת ספיר המונעים מהן להגיש מועמדות לתפקידים בכירים באגודת הסטודנטים והסטודנטיות
 - 11 חסמים וכשלים העומדים בפני סטודנטיות דוברות ערבית (בדואיות) בלימודים האקדמאיים במכללת ספיר
 - 17 בחינת סרטי הגמר של החוג לקולנוע במכללת ספיר (בין השנים תשע"ז ותשע"ח) באמצעות מבחן בכדל
 - 22 תחבורה ציבורית ממבט מגדרי בכפר הבדואי אלזרנוק
 - 27 פילוח מגדרי של המשתתפים/ות בענפי הספורט של מכללת ספיר
-

אתגרים וחסמים העומדים בפני סטודנטיות במכללת ספיר המונעים מהן להגיש מועמדות לתפקידים בכירים באגודת הסטודנטים והסטודנטיות

נועם תמיר, ביאן אלהוזייל, ירדן בוראה, עוז גרינברג

הקדמה:

בחברות פטריארכליות מאמינים כי צריכה להיות הפרדה בין תפקידים נשיים לתפקידים גבריים; הנשים אחראיות בספירה הביתית על ענייני הבית והמשפחה ואילו הגברים נמצאים בספירה הציבורית ואחראים על הפרנסה, ההשכלה ולוקחים חלק בפוליטיקה (שפירא, קניג, פרידברג ואיצקוביץ' מלכה, 2013). הבניית עולם מעין זו השאירה את התפקידים הפוליטיים מחוץ לתחומן של הנשים וכך מנעה את השפעתן של הנשים על עיצוב המציאות החברתית. דרך התבוננות על יחסי הכוחות בפוליטיקה ניתן לראות את התפלגות הכוח, התחרות, הנגישות והבעלות על משאבים בחברה מסוימת (קמפ, 1995).

עם השנים נשים החלו להשתלב בזירה הפוליטית, אך תמונת המצב כיום איננה שיוונית והייצוג הנשי הוא דל או מכוון אותן לתפקידים נשיים (שפירא ואחרים, 2013). במקום למקם את הנשים בזירה הפוליטית הכללית, החלה תופעה של בידול מגדרי ובה הקימו מחלקות המיועדות לנשים או הגדירו תחומי פעולה ייחודיים להן. לאישה אומנם ניתנה האפשרות לצאת לספירה הציבורית אך התפקיד שלה היה המשך "טבעי" לתפקידים הנשיים שהייתה עושה בספירה הביתית (קמפ, 1995).

כאשר בוחנים את אי השוויון בעשייה הפוליטית יש לבדוק זאת סביב שלושה אלמנטים: (1) חשיבות התפקיד שהן מקבלות - האם האחריות שהן מקבלות משמעותית? האם הן מקבלות אחריות על נושאים שמתקשרים לתכונות נשיות, כמו חינוך או רווחה, והאם הן נמצאות בדרג בכיר וחשוב? (2) מספרן של נשים בכל קדנציה - האם בכלל ישנן נשים? ואם כן, כמה? (3) השוואתן של נשים בפוליטיקה בישראל ביחס לנשים בפוליטיקה במדינות אחרות ([שפירא ואחרים, 2013](#)).

אחת הדרכים להתמודד עם אי השוויון הוא לשריין מראש מקומות המיועדים לנשים (ישי, 1978). זוהי מעין העדפה מתקנת שלפיה מסדירים בחוק מכסות המבטיחות ייצוג מינימלי של נשים ([קניג, 2010](#)). ואכן ניתן לראות כי החל משנות ה־90 אימצו שיטה זו במדינות שונות ועל כן עלה שיעור הנשים בפרלמנטים השונים ([אתר הכנסת, 2018](#)). נכון לשנת 2017 היה ייצוג נשי של לפחות שלישי ב־33 פרלמנטים בעולם. זאת לעומת שנת 2010 בה היו רק 17 פרלמנטים עם שיעור כזה, או שנת 2000 בה היו רק שישה ([קניג, 2017](#)). גם במדינת ישראל ניתן לראות מגמה דומה. בפברואר 2012 עמדו שלוש נשים בראש מפלגות בכנסת ומספר חברות הכנסת עמד על 24 נשים, ואילו באפריל 2013 הן כבר עלו ל־27 חברות כנסת ([שפירא ואחרים, 2013](#)). עוד עלייה ניתן לראות בבחירות של שנת 2015 כאשר כבר נבחרו 29 נשים ([קניג, 2017](#)). ואילו כיום אנו עומדים על שיא של 35 נשים מתוך 120, יותר מרבע מחברי הכנסת הן נשים ([אתר הכנסת, 2018](#)). למרות זאת, עדיין יש לאן לשאוף מכיוון שנכון לדצמבר 2016 ניתן לראות כי ביחס למדינות ה־OECD ישראל ממוקמת במקום ה־20 מתוך 35 בשיעור הייצוג הנשי בכנסת ([קניג, 2017](#)). ביחס לכלל מדינות העולם, ישראל ממוקמת במקום ה־51 מתוך 193 ([אתר הכנסת, 2018](#)). זאת, בין השאר, בגלל שאנו חברה שמרנית יחסית, ורבע מהאוכלוסייה שלנו היא ערבית וחרדית שם הנשים זוכות לייצוג דל יותר גם היום ([קניג, 2010](#)).

אגודת הסטודנטים היא ארגון הדואג לרווחתם וטובתם של הסטודנטים/ות ומטרתו להגן על זכויותיהם/ן של הסטודנטים/ות באותו מוסד בו הוא פועל. חברי/ות האגודה נבחרים/ות בבחירות דמוקרטיות ע"י הסטודנטים/ות של אותו מוסד. פוליטיקאים/ות, אנשי ונשות ציבור רבים החלו את דרכם הציבורית והפוליטית באגודת הסטודנטים ביניהם: לימור לבנת, גילה גמליאל, סילבן שלום, יונה יהב, איציק שמולי, איתן כבל ועוד.

מפילוח מגדרי שביצענו ניתן לראות כי באגודות הסטודנטים ובהתאחדות הסטודנטים קיים מצב של אי שוויון מגדרי וכי הגברים נמצאים לרוב בתפקידי ההנהגה, של יושב ראש וסגן יושב הראש, ואילו הנשים בדרך כלל נמצאות בתפקידים מנהליים. נכון להיום באגודות הסטודנטים השונות במדינת ישראל ישנם 35 יו"רים גברים לעומת 14 נשים המהוות פחות ממחצית. בנוסף, מיפינו גם את אגודת הסטודנטים של מכללת "ספיר" וגילינו כי קיימת תמונת מצב דומה וב־6 השנים האחרונות לא כיהנו נשים בתפקידים הבכירים. זאת למרות שבקדנציה האחרונה,

2017-2018, סטודנטיות מכהנות בתפקידים שונים באגודה - כראש מדור וכרכזות - בשיעורים דומים לסטודנטים: בשנת 2017 היו 10 גברים ו-12 נשים ובשנת 2018 ישנם 15 גברים ו-14 נשים. בבחירות האחרונות לאגודה (מאי 2018) אף סטודנטית לא בחרה להתמודד לראשות האגודה. לכן בחרנו לבחון מדוע סטודנטיות לא מתמודדות לתפקיד יו"ר האגודה במכללת "ספיר"?

מטרת הפרויקט:

לבחון מהם החסמים שעומדים בפני סטודנטיות להגיש מועמדות לתפקידים בכירים באגודה, דבר שיוצר אי שוויון מגדרי מובהק בתפקידים הבכירים, לאורך השנים.

כלים ושיטות:

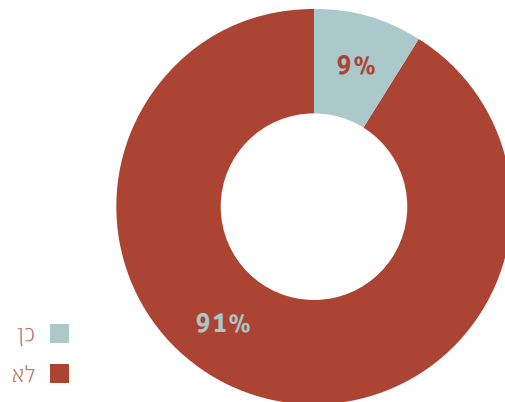
עשינו זאת על ידי הפצת שאלון כללי לאוכלוסייה היהודית והערבית בקמפוס בכדי להבין מה החסמים שלהם לפי דת ומגדר. השאלון בדק האם - כסטודנטים/ות במכללה היו מעוניינות לקחת חלק בפעילות האגודה בכלל ובתפקידים בכירים בפרט. בנוסף, הפצנו בין חברות האגודה המסיימת גם שאלון אשר בחן את מידת רצונם של חברי האגודה להתמודד לתפקידים הבכירים. כמו כן, ביצענו ראיון לשתי הנשים שהתמודדו בבחירות האחרונות לתפקיד סגן היו"ר.

תוצאות:

שאלון כללי לסטודנטים וסטודנטיות:

על השאלון ענו סה"כ 92 סטודנטיות/ים. המתפלגים ל-44.6% יהודים ו-55.4% מוסלמים. 83.7% מסך המשיבים היו נשים והשאר 16.3% גברים. מהסקר עלה כי 92.4% מהמשיבים/ות היו רוצים לראות יושבת ראש אישה. בו בזמן שהרוב הגדול של המשיבות כלל לא מעוניין בעצמו להתמודד לתפקיד בכיר באגודה.

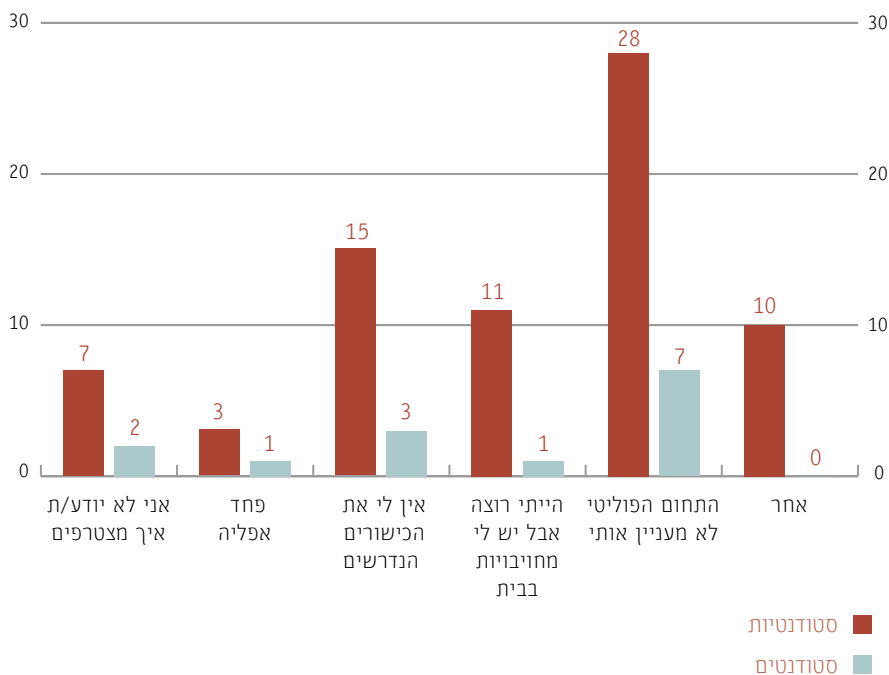
האם תרצי/ה להתמודד לתפקיד היו"ר?

אותה מגמה מצאנו גם בשאלה האם הן מעוניינות להתמודד לתפקיד הסיו"ר: 89% לא מעוניינות/ים. לגבי השאלה מדוע הן/ם לא מעוניינות/ים להתמודד לתפקידים אלו נראה כי הרוב הגדול (סטודנטיות 38% וסטודנטים 50%) הביעו חוסר עניין בפוליטיקה - "התחום הפוליטי לא מעניין אותי". הסיבה השנייה שבשלה הסטודנטיות/ים לא מגישות מועמדות היא "חוסר כישורים נדרשים" (סטודנטיות 20% וסטודנטים 21%).

נראה כי עבור סטודנטיות הגורם "הייתי רוצה אבל יש לי מחויבויות בבית" קיים בשיעורים גבוהים יותר (15%) מאשר בקרב הסטודנטים (7%).

מהן הסיבות שבשלן אינך מתמודד/ת לבחירות

ממצא נוסף הראה כי 17% מהמשיבים/ות הערבים/ות רשמו שהחסם שלהם/ן להתמודד לאגודה הוא חוסר המודעות לנושא "אני לא יודע/ת איך מצטרפים". נכון להיום בבחירות האחרונות התמודד רק סטודנט ערבי אחד לתפקידי רכזות/ ראש מדור. יכול להיות שהסיבה טמונה בין היתר בחוסר הכרות עם תפקיד האגודה.

שאלון לחברי/ות האגודה הנוכחית

על השאלון ענו 11 חברי/ות אגודה (מתוך 29) כאשר 6 מתוכם היו גברים ו-5 נשים. מהסקר עלה כי 100% מהמשיבים/ות רוצות לראות יו"רית אישה אך בפועל אף אחת מהמשיבות לא מתמודדת בעצמה על התפקיד.

מבחינת חסמים לא הייתה תשובה חד משמעית אך רוב המשיבים/ות הם/ן בשנה האחרונה ללימודיהם/ן ועל כן ניתן לשער שזאת הסיבה לכך. בנוסף לכך גילינו כי כל חבריי אגודת הסטודנטים והסטודנטיות המסיימת הם יהודים!

ראיון חצי מובנה עם המתמודדות לתפקיד הסיו"ר

שתי המראיינות מאמינות כי אנחנו עדיין חיים בחברה לא שוויונית ואנו פועלים לפי האופן שמבנים לנו את המציאות. שירן לוי אשר נבחרה לתפקיד והולכת לכהן כסיו"רית בשנה הקרובה מספרת כי היא לא התמודדה השנה לתפקיד היו"ר מכיוון שהיא בשנה א' בלימודיה ורצתה לצבור ניסיון. אך בעתיד בהחלט מתכוונת לעשות זאת. היא מאז ומתמיד הייתה בתפקידים בכירים ואף הייתה המ"פ הלוחמת הראשונה בצה"ל. לטענתה "אנחנו עדיין חיים בעולם פטריארכלי. רואים את זה בהכל. לנשים קל יותר להיות בצל של הגבר". גם נוגה עמרמי אשר התמודדה מולה בבחירות האחרונות מאמינה בכך וטוענת כי "נשים יותר עושות והבנים עומדים בראש. אפשר לראות את זה בהרבה מקומות זה משהו שגדלנו עליו". היא לא חשבה בהתחלה להתמודד לתפקיד הסיו"רית בשל שיקולים של עומסי לימודים אך אחרי שפנו אליה בנושא היא החליטה ללכת על זה.

מסקנות:

נראה שבקרב הסטודנטיות והסטודנטים החסם המרכזי שמונע מהם/ן להגיש מועמדות לתפקידים בכירים הוא חוסר העניין האישי בפוליטיקה והתפיסה כי הם/ן חסרי/ות כישורים הנדרשים לתפקיד. כלומר, לא נמצא הבדל מגדרי בחסמים והאתגרים, כפי שדיווחו עליהם הסטודנטים/ות. בקרב הסטודנטים/ות הערבים/ות נראה כי "אני לא יודע כיצד מצטרפים" הוא חסם מרכזי ויכול אולי להסביר את הסיבה שבגינה סטודנטים/ות ערבים/ות נמצאות בשיעורים נמוכים בתפקידים שונים באגודה.

המלצות ומחשבות לצעדים עתידיים:

- ▶ אנו ממליצות להגיש לסטודנטים הערבים את התפקידים השונים באגודת הסטודנטים והסטודנטיות ולא רק את תפקיד נציג החברה הערבית ולהסביר להם כיצד מצטרפים לאגודה.
- ▶ לפני הבחירות הבאות יש לצאת בקמפיין שקורא לגברים ולנשים להתמודד לאגודה בכלל ולתפקיד היו"ר בפרט. על הקמפיין להכיל דיוקנאות הן של גבר והן של אישה ולהיות מנוסח לשני המינים ובשתי השפות; ערבית ועברית.
- ▶ אנו מאמינות כי כדאי לחשוב על דרכים להבהיר את הדרישות של תפקידים בכירים באגודת הסטודנטים, שכן לא הגיוני שכל כך הרבה סטודנטים/ות משוכנעים/ות שאין להם/ן את הכישורים הנדרשים. בנוסף לכך, סטודנטים/ות רבים/ות מביעים חוסר עניין בפוליטיקה כחסם, אך לדעתנו שמה הרע של הזירה הפוליטית שיחק פה תפקיד משמעותי, שכן הפוליטיקה מכילה בתוכה נושאים רבים ורגישים שאילו היו עולים היה בוער יותר

בסטודנטים/ות להגיב עליהם. גם כדאי לחשוב מדוע כל כך מעט סטודנטים/ות ערבים/ות מגישים מועמדות, וגם כשהם מגישים, כמעט תמיד מדובר בתפקיד ייעודי לחברה הערבית. אנחנו נשלח את הממצאים של הפרויקט לפורום הפמיניסטי במכללה משום שעליהן להוביל את השינוי הנדרש.

ביבליוגרפיה:

אתר הכנסת (2018). נשים בכנסת. נדלה מתוך: <https://bit.ly/2w1C88F>

ישי, י' (1978). ייצוג פוליטי של נשים במפלגות ישראל. מגמות, (2), 238-251.

קמפ, א' (1995). נשים ריאליות: נשים בפוליטיקה המקומית בישראל. מגמות, (4), 498-501.

קניג, ע' (2010). נשים בתפקידי מפתח פוליטיים: ישראל במבט השוואתי. נדלה מתוך אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה: <https://bit.ly/2Eq2xwz>

קניג, ע' (2017). נשים בפוליטיקה 2017. נדלה מתוך אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה: <https://bit.ly/2jzRfz>

שפירא, א', קניג, ע', פרידברג, ח' ואיצקוביץ' מלכה, ר' (2013). ייצוג נשים בפוליטיקה - ישראל במבט השוואתי. נדלה מתוך אתר המכון הישראלי לדמוקרטיה: <https://bit.ly/2w5YmBT>

חסמים וכשלים העומדים בפני סטודנטיות דוברות ערבית (בדואיות) בלימודים האקדמיים במכללת ספיר

לילא אלנבארי, איאת עג'מי, מחמד אבו גררה

הקדמה

השכלה גבוהה היא אחד מן האמצעים המרכזיים והחשובים ביותר לניעות חברתית-כלכלית בחברות בנות זמננו. השכלה גבוהה נתפסת כרכיב של "הון אנושי" החיוני בתהליכי פיתוח וצמיחה. לפי מחקרים עבור בני מיעוט ההשכלה הגבוהה היא כלי העצמה מרכזי שבאמצעותו הם יכולים להגביר את טווח ההזדמנויות הפתוחות בפניהם ולשפר את מצבם הכלכלי והחברתי. בהתאם לכך, הפכה ההשכלה הגבוהה בקרב ערביי ישראל הכלי המרכזי למימוש עצמי. ניתן לראות כי משנות ה-90 החלה עלייה ניכרת, בקרב החברה הערבית בישראל, באחוזי המסיימים בית ספר והניגשים להשכלה גבוהה באוניברסיטאות ובמכללות בישראל. כמו כן, קיימת עלייה משמעותית במספר הנשים שיוצאות ללמוד לימודים גבוהים (תותרי, 2009).

בנגב חיים כ-230 אלף בדואים (נכון לשנת 2016). בכל שנה, מבין 5,500 מסיימי בית ספר תיכון, רק 10% פונים ללימודים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל. אלו שמגיעים/ות ללימודים גבוהים סובלים/ות מקשיים ייחודיים הפוגעים בסיכויי ההצלחה שלהם/ן בלימודים לתואר אקדמי. כך למשל הם/ן נאלצים/ות להתמודד עם קשיי שפה ופערים גדולים בעברית ובאנגלית; הם/ן בעלי מוכנות אקדמית לקויה (כתוצאה מרמת לימודים נמוכה במרבית מבתי הספר התיכוניים); לרוב קיימות בעיות כלכליות המקשות עליהם/ן ללמוד ברציפות, תוך עמידה בתשלום שכר הלימוד והוצאות המחיה; קיים קושי בהסתגלות לחיים האקדמיים ולמסגרת האקדמאית המחייבת תכנון זמן ועמידה בלחצים; חוסר בשלות (מכיוון שרובם/ן מגיעים/ות ללימודים בגיל צעיר יחסית מיד עם סיום התיכון) שמביא לקושי בהסתגלות לחיים האקדמיים ולמסגרת

מחייבת מבחינת תכנון זמן ועמידה בלחצים; כמו כן בקרב החברה הבדואית קיים חוסר איזון מגדרי, כ־70% מתלמידי ההשכלה הגבוהה הם נשים, מצב מעין זה גורם לחיכוכים על רקע מגדרי והבוגרות מתקשות למצוא בקהילה הבנה ותמיכה לתפישות העולם שרכשו באקדמיה (שר וזיוון, 2016, דה מרקר).

במחקרים שנעשו בנושא נמצא כי עבור הסטודנטים/ות הערבים/ות השנה הראשונה היא טראומטית במיוחד וכי קיימים פערים (בתחומים שונים) בינם/ן ובין הסטודנטים/ות היהודים/ות שמגיעים/ות להשכלה גבוהה. כך למשל, הסטודנטים/ות הערבים/ות שמגיעים/ות ללמוד במכללות נאלצים/ות להתאמץ יותר מהסטודנטים/ות היהודים/ות הנמצאים/ות במכללה בגלל קשיי השפה. כמו כן, גם הקשיים הכלכליים מכבידים על הסתגלותם/ן של הסטודנטים/ות הערבים/ות (תותרי, 2009). נראה כי הסטודנטים/ות היהודים/ות והערבים/ות שומרים לרוב על בידול חברתי במהלך הלימודים ובסופו של דבר הישגיהם של הסטודנטים/ות הערבים/ות נופלים מאלה של היהודים/ות במרבית מקצועות הלימוד.

עבורנו, אחד מהמחוללים של הקשיים והחסמים עבור סטודנטיות/ים במכללת ספיר הינה העובדה כי בתי הספר הבדואיים בנגב אינם מכינים את התלמידות/ים במידה הראויה והמספקת ללימודים גבוהים וכי החסם העיקרי הוא חסם שפתי. סטודנטיות בדואיות שמגיעות למכללת ספיר לרוב נעדרות שליטה בשפה העברית - שהיא שפת הלימודים - ושפה זו עבורן היא שפה שלישית (אחרי הניב הבדואי והשפה הערבית-פלסטינית).

מטרת הפרויקט:

לבדוק האם קיים הבדל מגדרי בין סטודנטים וסטודנטיות בקשיים ובחסמים בלימודים האקדמיים. האם גם עבור הסטודנטיות וגם עבור הסטודנטים הקושי העיקרי הינו השפה.

כלים ושיטות:

בנינו שאלון שעסק בחסמים של סטודנטיות/ים דוברי/ות ערבית במכללת ספיר. השאלון הופץ דרך הפורמט של גוגל פורם (google forms) בקבוצות וואטסאפ שונות וברשת החברתית פייסבוק. כמו כן, ביצענו ארבעה ראיונות חצי מובנים עם אנשי ונשות מקצוע שמתעסקים בתחום: עובד סוציאלי לענייני ערבים, אחראי לענייני סטודנטים דוברי ערבית, יועצת לרווחת הסטודנטים ורכזת תכנית שער האקדמיה.

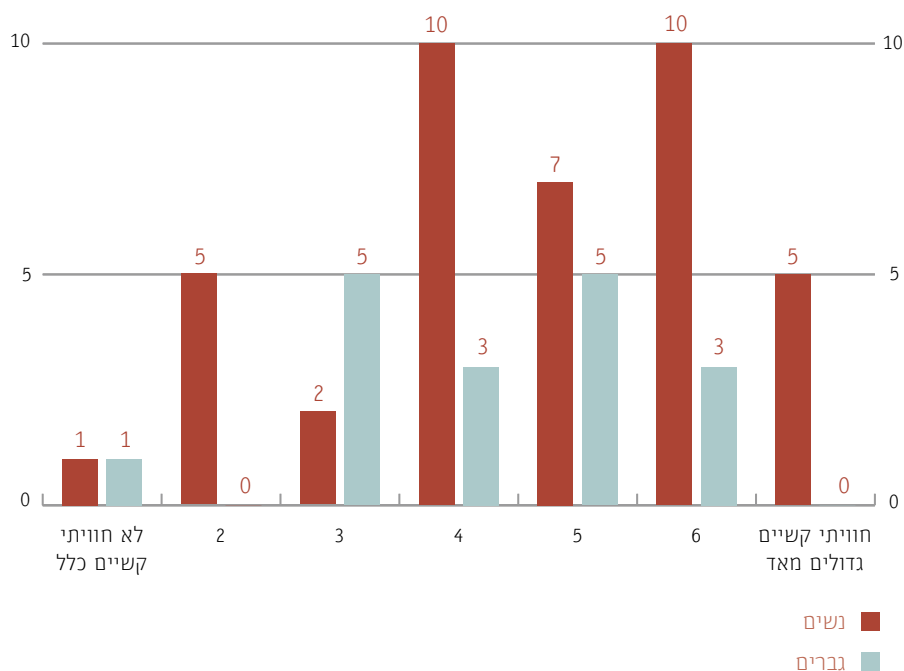
תוצאות:

על השאלון ענו 57 סטודנטים/ות דוברות/י ערבית. ממוצע הגילאים עמד על 23 (טווח הגילאים נע בין 18 ל־36). חלוקה מגדרית: 17 סטודנטים (כ־30%) ו־40 סטודנטיות (70%). רוב הסטודנטיות/

ים שהשיבו על השאלון הינם/ בשנה הראשונה ללימודים (כ-58%). 16% שנה ב', 23% שנה ג', 2% שנה ד', 1% אחר. מעל מחצית מהמשיבות/ים מתגוררים/ות ברהט (57%), כחמישית מהמשיבים/ות מתגוררים/ות בתל שבע (18%), שאר המשיבים/ות מתגוררים/ות ביישובים אחרים בנגב כמו חורה, ב"ש, שדרות וכו'.

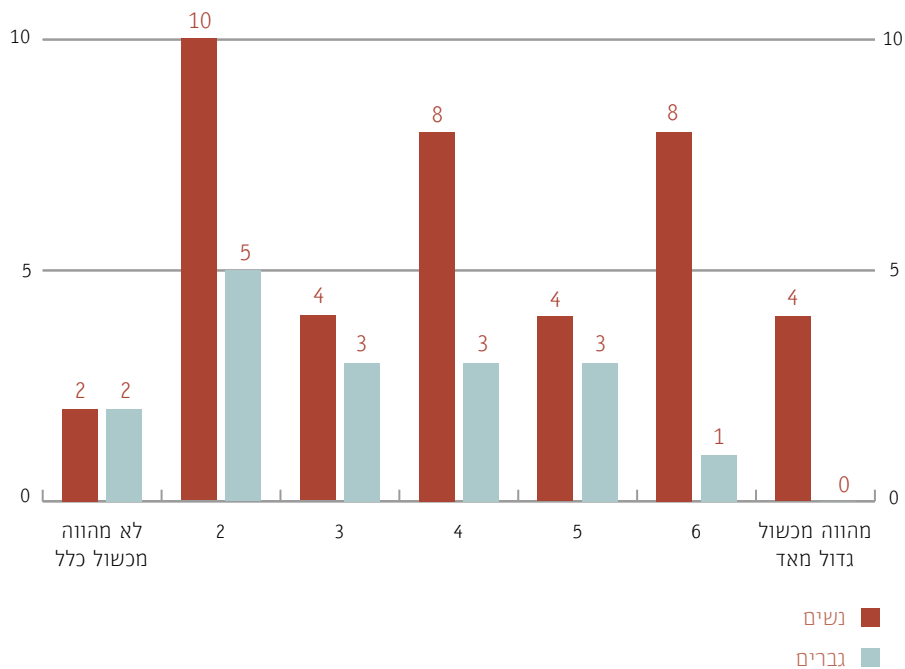
לגבי שתי השאלות עד כמה את/ה חווה קשיים לימודיים? ועד כמה העברית מהווה עבורך חסם? לא נמצאו הבדלים מובהקים סטטיסטית בין נשים וגברים, שנת לימודים ומקום מגורים. נראה כי רוב הסטודנטות/ים, כ-82%, דיווחו שהן/ם חוות/ים קשיים באקדמיה. כאשר נשאלו באיזו מידה הן/ם חוות/ים קשיים נראה כי בקרב הסטודנטיות 38% (N=15) מהסטודנטיות חוות קושי בלימודים האקדמיים (קטגוריות 6+7) ורק 18% (N=3) מהסטודנטים דיווחו על קשיים רבים בלימודים האקדמיים (קטגוריות 6+7) (הבדל זה אינו מובהק סטטיסטית).

עד כמה חווית קשיים בלימודים האקדמאים?

לגבי השאלה עד כמה השפה מהווה מכשול עבורך באקדמיה? נראה כי עבור 30% (N=12) מהסטודנטיות - השפה העברית מהווה מכשול גדול מאוד (קטגוריות 6+7). בעוד שאצל הסטודנטים רק עבור 6% (N=1) השפה מהווה מכשול גדול. (גם פה הבדל זה אינו מובהק סטטיסטית).

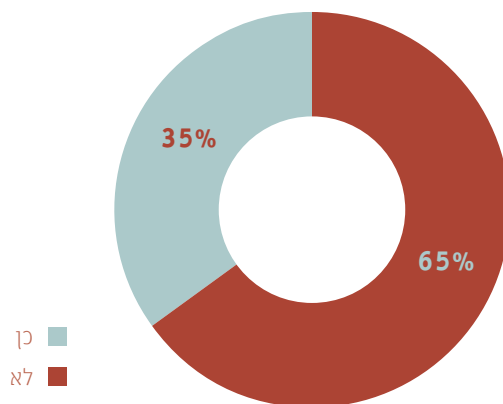
עד כמה השפה העברית מהווה מכשול עבורך באקדמיה?

לגבי השאלה האם קיבלת תמיכה מהמכללה כ־72% מהמשיבים/ות ענו שכן. גם בשאלה זו לא נמצאו הבדלים מגדריים. כלומר, סטודנטיות וסטודנטים קיבלו בשיעורים דומים (כ־70%) עזרה מהמכללה.

רוב הסטודנטים/ות כ־61% דיווחו כי אינם/נתקלים/ות בקשיים בשפה העברית מחוץ לאקדמיה. לגבי השאלה האם בית הספר הכין אותך כראוי לאקדמיה? נמצא כי שני שלישי מהמשיבות/ים (כ־65%) דיווחו כי בית הספר לא הכין אותם/ן כראוי ללימודים גבוהים.

האם ביה"ס הכין אותך כראוי לאקדמיה?

ממצאי הראיונות: סטודנטים/ות דוברות ערבית במכללת ספיר כן נתקלות בקשיים כגון: שפה, קשיים כלכליים, קשיים חברתיים, נפשיים ועוד. במכללת ספיר יש תמיכה בסטודנטים/ות וגם ניתנות להן/ם הקלות שונות כגון התעלמות משגיאות כתיב, תוספת זמן ועוד. במכללת ספיר ישנה התחשבות בקשיים שבהם נתקלים/ות הסטודנטים/ות הערבים/ות וקיימים ניסיונות לשלבם/ן בתוך מסלול הלימודים דרך מסלולים שונים למשל תכנית "שער האקדמיה" עוזרת להם מבחינה כלכלית וגם מקיימת מסלול מיוחד לסטודנטים ערבים.

אחת הבעיות שסטודנטיות/ים מגיעות איתם ללימודים האקדמיים היא חוסר שליטה בשפה העברית. זהו חסם חברתי-סיביתי וחינוכי אשר משפיע על הסטודנטיות/ים. סיבה מרכזית לכך היא ששיעורי העברית בבתי הספר הערביים בנגב הם ברמה נמוכה.

מהריאיון עם העובד הסוציאלי עולה כי מספרן של הסטודנטיות שפונות לבקשת עזרה סוציאלית גבוה יותר ממספרם של הסטודנטים. הן פונות בשל בעיות משפחתיות, חברתיות וכספיות.

מניתוח שלושת הראיונות נמצא כי רוב הסטודנטים/ות נתקלים/ות בקשיי השפה העברית וזאת מכיוון שהעברית משמשת עבורן שפה שלישית (אחרי השפה הבדואית והשפה הערבית).

כמו כן, בראיון עם רכזת תכנית שער הנגב עולים עוד קשיים, הסטודנטיות/ים הערביות/ים מגיעות/ות מתרבות אחרת, מתפיסה חומרית אחרת, דבר זה משפיע על המהירות שבה הסטודנטיות/ים משתלבות/ים באווירה ומתחברות/ים לסטודנטיות/ים היהודיות/ים.

מסקנות:

ממצאי השאלונים נראה כי אין הבדל מגדרי מובהק סטטיסטית בקשיים ובחסמים שחוות סטודנטיות בהשוואה לסטודנטים. ניכר כי מרבית מהסטודנטיות/ים דיווחו על אי ידיעת השפה

העברית כמכשול באקדמיה. בנוסף לכך, המכשול השפתי נמצא גם בראיונות עם בעלי/ות התפקידים השונים.

כמו כן, רוב הסטודנטיות/ים דיווחו כי בתי הספר לא הכינו אותם/ן כראוי ללימודים גבוהים. נמצא כי סטודנטיות פונות יותר לעזרה בעניינים סוציאליים. רמת הלימודים - ובדגש על לימודי עברית - נמצאו כמכשול העיקרי.

המלצות ומחשבות לצעדים עתידיים:

לדעתנו יש חשיבות עליונה ללימוד השפה העברית עוד בגיל צעיר. אם החברה הערבית בכלל והחברה הבדואית בפרט רואות בהשכלה אפשרות לניעות חברתית, והלימודים בישראל מתקיימים בשפה העברית, אזי שמן ההכרח להכין את התלמידות/ים עוד מגיל צעיר להשתלבות אקדמית וזאת דרך למידה נאותה של השפה העברית.

פנינו לפר"ח - פרויקט חונכות, מלגות לסטודנטים - בכדי שיצור שיתוף פעולה בין סטודנטים/ות דוברות/י ערבית במכללת ספיר ובין מרכזים קהילתיים ביישובים בדואים בנגב, כך שהסטודנטיות יגיעו לפעילויות בשפה העברית עם תלמידות/ים בדואיות/ים בשעות אחר הצהריים. עד הוצאת החוברת לא קיבלנו תשובה מפר"ח.

ביבליוגרפיה:

תותרי, מרי (2009). צרכי סטודנטים ערבים במכללה להוראה ומידת קליטתם בה. הרשות למחקר ולהערכה: אורנים: המכללה האקדמית לחינוך.
שר גלעד ודיוון איציק (11.12.16 דה מרקר). שילוב הבדואים בחברה הישראלית מתחיל באקדמיה.

בחינת סרטי הגמר של החוג לקולנוע במכללת ספיר (בין השנים תשע"ז ותשע"ח) באמצעות מבחן בכדל

גילי אברמוביץ', תום אפל

הקדמה:

בתור סטודנטים/ות לתסריטאות בחוג לקולנוע כאן במכללת ספיר גילינו את כוחה של התקשורת והמדיה החברתית בהטמעת קודי התנהגות חברתיים ומוסריים. אחד מן הגורמים שמשמרים את יחסי הכוח החברתיים והמגדריים הם האופן שבו נשים וגברים (מקבוצות שונות) מוצגים בקולנוע ובטלוויזיה.

בכתבתה של נירית אנדרמן (הארץ, 10.02.2015) מצוין כי מחקר חדש שנעשה במרכז לחקר נשים בטלוויזיה ובקולנוע באוניברסיטת סן דייגו מצא כי לא רק שֶׁ-12% בלבד מגיבורי הסרטים האמריקאים הרווחיים ביותר בשנת 2014 היו נשים אלא שמספר זה הולך ויורד בשנים האחרונות. עוד נמצא במחקר כי דמויותיהן של נשים מופיעות בעיקר בתפקידים של רעיות, אימהות או בנות זוג, וכי הן נוטות להיות צעירות יותר מהגברים שמופיעים לצדן.

מכללת ספיר דורשת מהסטודנטים/ות שלה לקחת אחריות לא רק עם עצמם/ן אלא גם על סביבתם/ן, לגלות אכפתיות ולרצות להשפיע, לשנות ולשפר את החברה. "הרוח האכפתית של ספיר" עתידה ללוות את בוגרי/ות המכללה לאורך כל חייהם המקצועיים, והם אלו שגם יובילו שינוי ושיפור בחברה הישראלית (מתוך דברי נשיא מכללת ספיר, פרופ' עמרי ידלון).

כסטודנטים/ות לתסריטאות, המכללה - כתומכת בשוויון מגדרי ובשינוי של המבנה החברתי בעזרת הטקסט ככלי - עודדה אותנו לבחון את אותם אלמנטים אידיאולוגיים המופיעים בקולנוע ובטלוויזיה. על כן, כבוגרי/ות החוג עניין אותנו לבחון האם בפסטיבל קולנוע דרום

שמשיקה המכללה מידי שנה, בפאנל סרטי הבוגרים, האג'נדה של שוויון מגדרי ושינוי המבנה החברתי - באה לידי ביטוי.

כלים ושיטות:

בכדי לבחון את האג'נדה של החוג לקולנוע במכללה במבחן התוצאה החלטנו להעמיד את סרטי הבוגרים של המכללה ל"מבחן בכדל", מבחן הבדוק האם קיים ייצוג נשי מספק בסרטים עלילתיים. הסרטים שבחרנו לבדוק הם אותם סרטי בוגרים - בקטגוריה "עלילתי קצר" שהוקרנו בפסטיבל דרום בשנים 2016 ו-2017. כמו כן, ביצענו פילוח מגדרי של יוצר/ת הסרט בכדי לבדוק האם יש הבדל בין יוצרות ויוצרים לעמידה במבחן בכדל.

מבחן בכדל הוא מבחן שנלקח מתוך חוברת קומיקס של אליסון בכדל שראתה אור בשנת 1985. בכדי לעבור את המבחן, על סרט לקיים שלושה חוקים פשוטים:

1. נוכחות של שתי דמויות נשיות בעלות שם

2. על שתי הדמויות לשוחח ביניהן

3. השיחה שהן מנהלות צריכה להיות על כל נושא מלבד גבר.

החשיבות של המבחן נובעת מהצורך להעלות את המודעות לכך שלנשים יש רצונות משלהן שאינם תלויים בגבר. הסרטים שאינם עוברים את המבחן לאו דווקא מנסים להדיר נשים. חשוב לציין שישנם סרטים פמיניסטיים חתרניים חשובים שאינם עוברים את המבחן. אך העובדה שכל כך הרבה סרטים בתעשייה לא עוברים את המבחן מאפשרת להבחין בכך שאין ייצוג נשי בתעשייה ובכך אין ביטוי לצרכים ורצונות נשיים.

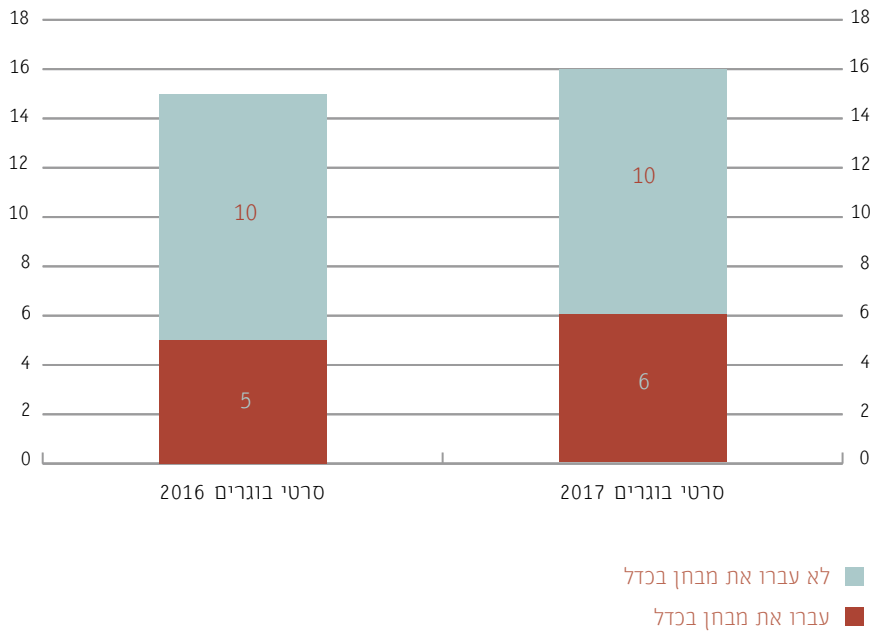
תוצאות:

בשנים 2016 ו-2017 הוקרנו בפסטיבל דרום כ-34 סרטי בוגרים בקטגוריה עלילתי-קצר (16 סרטים בשנת 2016 ו-18 סרטים בשנת 2017). בעבודה זו צפינו ב-31 סרטים בקטגוריה זו (ז"א שבשלושה סרטים לא צפינו).

בשנת 2016 חמישה סרטים מתוך 15 סרטים עברו את מבחן בכדל (שני שלישי, עשרה סרטים, לא עברו את המבחן). בשנת 2017 שישה סרטים מתוך 16 סרטים עברו את מבחן בכדל ועשרה לא עברו (כ-60%).

בסה"כ רק קצת יותר משליש - 11 סרטים המהווים 35% - עברו את מבחן בכדל.

מבחן בכדל: סרטי בוגרים - עלילתי קצר

מתוך סך הסרטים שעברו את מבחן בכדל (11 סרטים) שבעה סרטים עסקו ביחסי אם ובת, במסגרת התא המשפחתי ורק ארבעה סרטים עסקו בנושאים שמחוץ לתא המשפחתי. מפילוח מגדרי של יוצר/ת הסרטים עולה ייצוג כמעט שווה בין סטודנטיות לסטודנטים: נראה כי בשנת 2016 היו שבע יוצרות ותשעה יוצרים. בשנת 2017 היו שמונה יוצרות ועשרה יוצרים.

פילוח מגדרי של יוצרי/ות הסרטים

מסקנות:

גילינו כי קיים ייצוג נשי בסרטי הסטודנטים העלילתיים המוצגים בפסטיבל קולנוע דרום, אך קיים מקום גדול לשיפור ושינוי. אחוז נמוך מאוד של סרטים (ארבעה סרטים המהווים כ-13%) נותן מקום לייצוג נשי מחוץ לתא המשפחתי, מסקנה שהייתה אחת החשובות בחקר סרטים זה. עוד גילינו שיעור כמעט זהה בין יוצרים ויוצרות שעברו את מבחן בכדל. ז"א שמתוך 15 יוצרות רק 6 עברו את מבחן בכדל (31%) ומתוך 19 יוצרים רק 5 עברו את מבחן בכדל (26%). ניתן להמשיך לחקור את התחום ולהרחיבו לאפיקים חדשים. כדאי לבחון האם יש מגמת שיפור משנים שקדמו לשנות המחקר. מלבד זאת, ניתן לשמר את המתודה הזו בפסטיבלים הבאים בכדי להמשיך ולהעלות את המודעות בנושא.

המלצות ומחשבות לצעדים עתידיים:

אנו ממליצים לבחון כיצד ניתן להטמיע חשיבה מגדרית במסגרת הלימודים במכללה. מלבד הקורסים העיוניים שאנו צריכים לרכוש בכדי לקבל את התואר, כדאי לשקול להוסיף קורסי חובה או בחירה בנושאי מגדר או ייצוגים נשיים בקולנוע.

אנו חושבים שבנוסף, מרצים יכולים להעלות את המודעות לסוגיה אותה מעלה המבחן בזמן החונכות לסרט הגמר. כך, עם הידע שיקבלו הסטודנטים/ות יוכלו לקחת את הנושא בחשבון בצורה מודעת יותר.

ברצוננו להיפגש עם רני בלייר, ראש המחלקה לתואר ראשון בבית הספר לאומנויות הקול ומסך במכללת ספיר, ולהציג בפניו את תוצאות המחקר.

תחבורה ציבורית ממבט מגדרי בכפר הבדואי אלזרנוק

נשמה אבוקוידר, פדא אבוקוידר, איבתיסאם אבוקוידר

הקדמה:

תחבורה ציבורית היא אחת הזכויות הבסיסיות אותן זכאי אזרח לקבל מהמדינה. היא מאפשרת נגישות לשירותים ציבוריים רבים כמו חינוך, בריאות, בילוי ובעיקר משמשת רבים מהאוכלוסייה בישראל למטרת הגעה למקומות תעסוקה. בהעדר תחבורה איכותית וזמינה לכל נפש, קבוצות שונות באוכלוסייה עלולות להיות מודרות מאספקת השירותים החברתיים (נרוס ומעודד, 2003). הלקוחות העיקריים של תחבורה ציבורית הן אוכלוסיות חלשות שאינן יכולות להרשות לעצמן להחזיק ברכב פרטי או אוכלוסיות שמסיבות אחרות - כגון גיל, מוגבלות פיזית, מסורת או כלכליות תלויות לחלוטין בתחבורה ציבורית (שם). התבוננות ביקורתית ומודעת מגדר בתחום התחבורה הציבורית חושפת את הקשר העמוק שמתקיים בין תחבורה ציבורית ובין מגדר. כך למשל, מספר הנוסעות גבוה ממספר הנוסעים - נשים מהוות כ־60% ממשתמשי התחבורה הציבורית בקווים העירוניים; במשקי בית בהם לשני בני הזוג רישיון, אולם הם מחזיקים ברכב אחד, לעיתים קרובות המפרנס העיקרי הוא זה שיעשה שימוש ברכב במהלך היום - ולרוב זהו הגבר; דפוסי הנסיעה של נשים והשימושים שהן עושות באמצעי התחבורה שונים מדפוסי הנסיעה של הגברים - נשים עורכות יותר נסיעות בשעות היום, הנסיעות של נשים בד"כ נעשות למרחקים קצרים יותר בהשוואה לגברים, נסיעותיהן של נשים מאופיינות ב"שרשור נסיעה" (נסיעת שרשור מוגדרת כרצף נסיעות הקשורות זו בזו כשהעוגנים הם הבית ומקום העבודה), כלומר, נשים משלבות בנסיעתן עצירות במרכזי בריאות, ליווי ילדים למוסדות חינוך, ביקור הורים וכו' (חסון, 2017; חסון ופולבוי, 2011).

ניתן לראות כי תחבורה ציבורית היא מרכיב הכרחי בנגישות של אוכלוסייה לצורכי היום-יום: עבודה, לימודים, מסחר, פנאי ועוד. היום בישראל ערים לצורך הדחוף בהנגשת התחבורה הציבורית ביישובים הערביים, במיוחד עבור התושבות. הסיבות לכך הן בעיקר בשל מיעוט של נשים בעלות רישיון נהיגה והרצון שלהן לקחת חלק בשוק התעסוקה. במחקרים שונים צוין

שהיעדר שירותי תחבורה ציבורית ביישובים הערביים או אספקתם המצומצמת הם אחד החסמים העומדים בפני נשים ערביות המבקשות לצאת לעבודה (גרוס ומעודד, 2003).

הכפר שלנו, אלזרנוק הוא כפר ערבי בדואי בלתי מוכר בנגב הממוקם כ־14 ק"מ מדרום מזרח לבאר שבע בסמוך לכביש 25 המחבר בין באר שבע לדימונה. בכפר עצמו אין תחבורה ציבורית, התחבורה הציבורית היחידה שקיימת היא מחוץ לכפר, בצומת הכבישים. לתחנה אין שביל גישה מסודר להולכי/ות רגל וחציית הכביש היא מסוכנת מאוד. כמו כן, הרבה מן התושבות והתושבים מעדיפים לשלם על נסיעה פרטית במונית מתוך הכפר משום שזמינות ותדירות הקווים שעוברים מחוץ לכפר נמוכה. לפי הערכות לא רשמיות (משום שהכפר בלתי מוכר לא ניתן למצוא מידע בלמ"ס) מדובר על כפר עם כ־6000 תושבים/ות המורכב ברובו ממשפחות אבוקוידר, אל־אעסם, אל־ראפאייעה ואבו מאדי ומשפחות נוספות. משפחת אבוקוידר היא המשפחה הגדולה ביותר ומונה כ־3,000 נפשות, על כן הכפר מוכר גם כן בשם אבוקוידר. בשנה האחרונה, בעקבות הקמת בית ספר בכפר, נסלל (באופן פרטי - ע"י בית הספר) כביש גישה והוקמה תחנת אוטובוס מחוץ לבית הספר. תחנה זו משרתת רק את הסעות בית הספר ואין כניסה של תחבורה ציבורית לתוך הכפר. בפרויקט זה מטרתנו לדון בצורך הבהול בתחבורה ציבורית בכפר וברצוננו להתמקד בהיבט המגדרי של צורך זה.

מטרת הפרויקט:

להציג תמונת מצב עדכנית ממבט מגדרי, בדבר החסמים והצרכים שקיימים בקרב התושבות בעקבות העדר נגישות של תחבורה ציבורית במקום מגוריהן, בכפר אלזרנוק. כמו כן לשלוח את הממצאים של הפרויקט שלנו לגורמים שעוסקים בתחום כמו חברי כנסת ועמותת סיכוי.

כלים ושיטות:

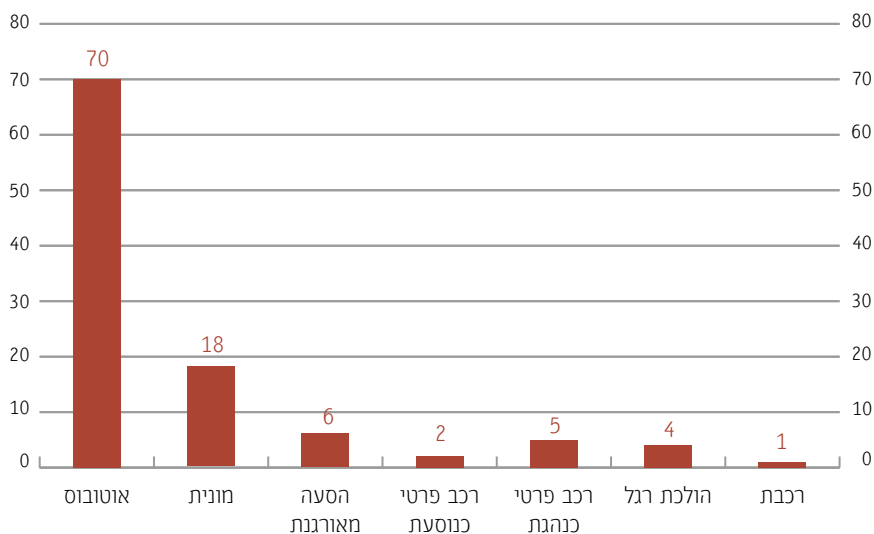
בנינו שאלון שבחן את עמדתם/ן של התושבים/ות בדבר חוסר הנגישות של התחבורה הציבורית בכפר. השאלון הופץ בשפה הערבית דרך הפורמט של גוגל פורם (google forms) בקבוצות וואטסאפ שונות.

תוצאות:

על השאלון ענו בסך הכל 160 משיבים. מתוכם כ־146 תושבי/ות הכפר. מתוך תושבי/ות הכפר 107 היו נשים וכ־34 גברים (2 לא דיווחו מגדר). הניתוח הסטטיסטי יתייחס רק אל קבוצת הנשים (N=107). הגיל הממוצע של המשיבות הוא 24 (טווח הגילאים הוא 12-50). 85 נשים המהוות כ־80% מהמשיבות, דיווחו כי אין להן רישיון נהיגה. כ־100 נשים המהוות 94% דיווחו כי הן משתמשות בתחבורה ציבורית.

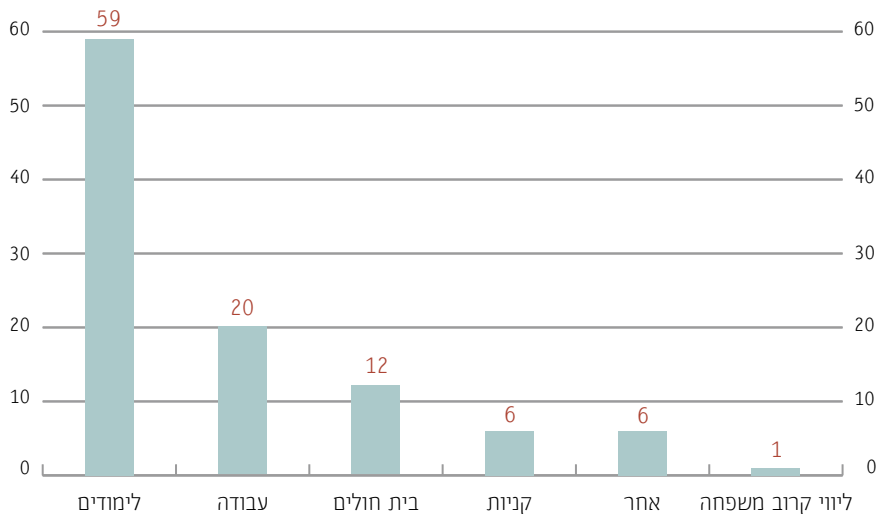
נראה כי רוב המשיבות (כ־70 נשים המהוות 66%) משתמשות באוטובוס ככלי התחבורה העיקרי. כלי התחבורה השני בשימוש הוא מונית (כ־18 נשים המהוות 17%).

מהו אמצעי התחבורה העיקרי שאת עושה בו שימוש?

לגבי השאלה, כמה פעמים ביום את משתמשת בתחבורה ציבורית? כ־62% מהמשיבות (65 נשים) ענו שהן משתמשות כל יום ו/או לפחות כל יום. 23% (24 נשים) ענו פעם או פעמיים בשבוע. רק 7% מהנשים (9 נשים) ענו כי השימוש שלהן בתחבורה ציבורית הוא נדיר. נראה כי רוב המשיבות כ־57% (59 נשים) משתמשות בתחבורה ציבורית במטרה להגיע ללימודים. הסיבה השנייה שבשלה הן משתמשות בתחבורה ציבורית היא למטרות עבודה כ־19% (20 נשים). הסיבה השלישית היא הגעה לבתי חולים 12% (12 נשים).

מהי הסיבה שבשלה את משתמשת בתחבורה ציבורית?

לגבי השאלה כמה מכוניות יש ברשות משפחתך? כ-57% מהמשיבות ענו כי יש מכונית אחת, כ-27% ענו כי אין מכונית בכלל, ורק 17% ענו שיש שתי מכוניות ומעלה ברשות המשפחה.

לגבי השאלה הפתוחה - מה החסמים שיש היום עם התחבורה - הרבה מהמשיבות ציינו את העובדה כי עליהן ללכת מרחק רב ברגל על מנת להגיע לתחנת האוטובוס. יש כאלו שציינו כי עליהן ללכת מרחק של כ-3 ק"מ מביתן. קיים קושי רב להגיע לתחנה גם בימי הקיץ החמים וגם בימי החורף הגשומים, אז הגישה לתחנה עוד יותר חסומה בגלל הבוץ. אין שביל גישה מהכפר לתחנה, אין מדרכות ועל כן ההליכה מאוד מסוכנת, במיוחד בערבים ובלילות - כי אין תאורה. התדירות של האוטובוסים והזמינות שלהם נמוכה, כך שאפשר לחכות הרבה זמן בתחנה. דווח כי הרבה מן הנשים מחכות לפחות חצי שעה לאוטובוס. עבור סטודנטיות רבות במכללת ספיר, האיחורים של האוטובוסים או העובדה כי לפעמים האוטובוסים לא עוצרים בתחנה מביאים לידי כך שהן מאחרות לשיעורים ולא תמיד המרצים/ות מסכימים להכניס את המאחרות.

מסקנות:

נראה כי על אף העובדה שאין תחבורה ציבורית נאותה בכפר (בתוך הכפר אין בכלל אלא מחוצה לו) רוב המשיבות עדין משתמשות בתחבורה ציבורית על מנת להגיע למקום חפצן (לרוב לימודים או עבודה). זאת לאור העובדה כי רובן חסרות רישיון נהיגה וכי אצל למעלה

ממחציתן יש רק רכב אחד בבית. מה שאומר כי תושבות רבות בכפר מתמודדות על בסיס יומיומי עם חוסר הנגישות של התחבורה, כולל העובדה כי עליהן לצעוד כמעט 3 ק"מ כל יום לתחנת האוטובוס, בחום ובקור, בחושך וביום.

תחבורה ציבורית נאותה - כזו שנכנסת לכפר עצמו וכזו שיש לה תדירות וזמינות נאותים - תטיב עם הנשים. נכון להיום לנו כסטודנטיות במכללת ספיר, לוקח - במידה ולא פספסנו את האוטובוס - כמעט שעתיים להגיע למכללה ושעתיים לחזור הביתה (מרחק של 50 ק"מ ברכב).

המלצות ומחשבות לעתיד:

בתחילת יולי התקיים בכנסת יום התחבורה הציבורית במטרה לדרוש תחבורה ציבורית ראויה ליישובים הערביים. יום התחבורה הציבורית הוא יוזמה של מספר חברי/ות כנסת ביניהם דב חנין, סעיד אלח'רומי, תמר זנדברג ועוד. עמותת סיכוי עוסקת בשנים האחרונות בהשפעה של התחבורה הציבורית על חייהן של נשים בדואיות בנגב. כחלק מהפרויקט שלנו יצרנו עם עמותת סיכוי קשר, וביום התחבורה הציבורית שהתקיים בכנסת, ראונק נאטור - מנכ"לית שותפה בסיכוי, בחרה לשתף את החוויה שלי, איבתיסאם, מחוסר הנגישות של התחבורה (לנאום המלא: <https://www.facebook.com/sikkuy/videos/1906940166101256/>). כמו כן, לפני האירוע שלחנו לעמותת סיכוי את הממצאים של הסקר שלנו ולאורך כל הפרויקט היינו איתם בקשר רציף.

בדיון שהתקיים בוועדה לקידום מעמד האישה בנושא, נציגי משרד התחבורה התחייבו לנקוט צעדים משמעותיים שיגבירו את הנגישות של התחבורה הציבורית בכפרים הלא מוכרים בנגב וביניהם כפר אלזרנוק.

אנחנו נמשיך לפעול בנושא ולראות אם באמת הדברים שהובטחו יצאו לפועל.

ביבליוגרפיה:

גרוס י' ומעודד ר' (2013). תחבורה ציבורית ותעסוקת נשים: תיאור ניתוח והמלצות. הבינתחומי הרצליה.

חסון י' (2017). הערות על הניתוח המגדרי של תקציבי משרדי הממשלה בין השנים 2017-2018. מרכז אדוה.

חסון י' ופולבוי מ' (2011). יוזמות של שוויון מגדרי בתכנון מדיניות תחבורה: סקירת ספרות תקציר מנהלים. מרכז אדוה.

פילוח מגדרי של המשתתפים/ות בענפי הספורט של מכללת ספיר

רובה אלכמלאת, אמאני אבו בלאל, אחמד אבו דעאבס,
סלמאן אבו אמדיע

הקדמה:

יש הרואים בספורט ובפעילות הגופנית תשתית משמעותית לחוסן קהילתי, חברתי, חינוכי ותרבותי. גם באקדמיה, ניתן לראות שפעילות ספורטיבית יכולה להוות חלק משגרתו של הסטודנט. בהתאם לכך, לפי הספרות המקצועית נמצא כי אחד הגורמים התורמים באופן משמעותי להתמדה של הסטודנט במוסד להשכלה גבוהה הינו נפח המעורבות שלו בשגרה הסטודנטיאלית (בן מלך, 2017). במכללה האקדמית ספיר, מדור הספורט מוגדר תחת תחום אחריותה של אגודת הסטודנטים. פעולותיו של המדור מתחלקת לשלושה תחומי פעילות עיקריים¹:

תחום הפעילות הראשון של מדור הספורט במכללה עוסק בנבחרות הספורט השונות המתחרות במסגרת אס"א (איגוד ספורט אקדמי - הגוף האחראי ונותן החסות של הסטודנטים והסטודנטיות העוסקים/ות בספורט במסגרת לימודיהם). במכללת ספיר קיימות ארבע נבחרות אס"א שונות המייצגות את המכללה בתחרויות ארציות בענפי ספורט שונים: כדורגל, כדורסל, כדורעף וריצה. בהתאם לכך מדור הספורט אחראי על אירוח וזימון הנבחרות המתחרות ואף מוטלת עליו האחריות לספק אימונים ולענות על צרכים נוספים של הקבוצות הנבחרות. תחום פעילות זה הוא בעל המשאבים והתקציבים הרבים ביותר של מדור הספורט במכללה.

תחום הפעילות השני הוא קיום של חוגים, סדנאות ואירועים החיצוניים לנבחרות הספורט כמו סדנת צחוק. מרכיב זה תלוי באופן ישיר במספר הסטודנטים הנרשמים לסדנאות אלה. המיוחד בתחום הזה שהסדנאות שמתקיימות הן תוצאה של יוזמות אישיות שדוחפות לקיום אירועים אלו.

1 כל המידע והנתונים התקבלו ממר חן ברי, רמ"ד מדור הספורט באגודת הסטודנטים, מכללת ספיר.

תחום הפעילות השלישי הוא התמיכה האקדמית והסיוע למשתתפי פעילויות מדור הספורט - היינו לספורטאים/ות. הספורטאים/ות שלוקחים חלק באס"א מקבלים מנוי לחדר כושר, שתי נקודות זכות על הפעילות הספורטיבית (בשווי 550 ש"ח) וקורס בחירה "בריאות בגובה העיניים". כל אלו תמריצים שנותנת המכללה על מנת לעודד סטודנטיות/ים להשתתף בפעילות המדור. ראוי לציין כי המנוי השנתי במכון הכושר מסובסד לספורטאים/ות (הסטודנט ישלם רק 40% משווי המנוי ומדור הספורט ישלם את השאר).

מטרת הפרויקט:

לבחון האם קיים אי־שוויון מגדרי בתחום הספורט במכללה הן בייצוג נשים הן בחלוקת התקציב.

כלים ושיטות:

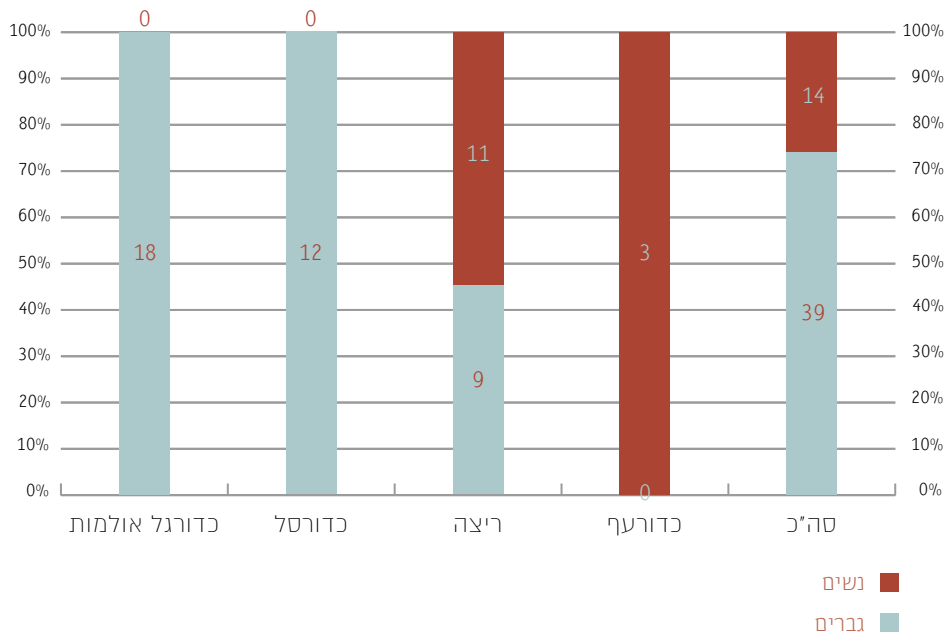
פילוח מגדרי של הנתונים אודות נבחרות הספורט, כפי שהתקבלו ממדור הספורט במכללה. ניתוח התקציב של מדור הספורט.

תוצאות:

פילוח מגדרי של ענפי הספורט במכללה:

במכללת ספיר קיימים ארבעה ענפי ספורט תחרותיים: כדורגל אולמות, כדורסל, ריצה וכדורעף. להלן פילוח מגדרי של ענפי הספורט נכון לשנת תשע"ח (2017-2018).

פילוח מגדרי של נבחרות הספורט במכללה

ניתן לראות כי רק ענף הספורט ריצה היינו ענף עם ייצוג שוויוני (עם רוב קטן לנשים). בשאר ענפי הספורט ניתן לראות בידול מגדרי כך שענף הספורט כדורעף מורכב רק מנשים וענפי הספורט כדורגל אולמות וכדורסל מורכבים רק מגברים.

נשים (אחוזים)	גברים (אחוזים)	נשים (מספרים מוחלטים)	גברים (מספרים מוחלטים)	סה"כ הנרשמים	סוגי ספורט
0%	100%	0	18	18	כדורגל אולמות
0%	100%	0	12	12	כדורסל
55%	45%	11	9	20	ריצה
100%	0%	3	0	3	כדורעף*
26.5%	73.5%	14	39	53	סה"כ

מקור: הנתונים התקבלו ממדור ספורט אגודת הסטודנטים ספיר.
*ענף כדורעף הינו בשיתוף פעולה עם שער הנגב.

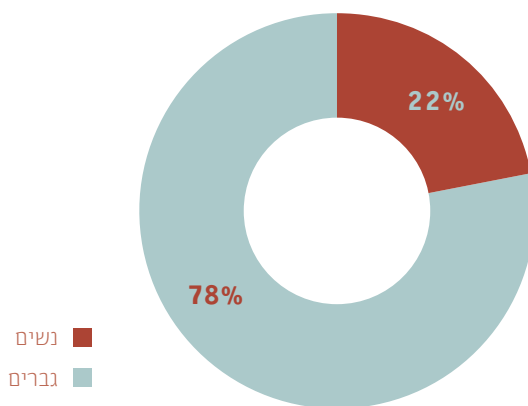
ניתוח תקציב מדור הספורט במכללת ספיר

סך כל התקציב של מדור הספורט במכללת ספיר הוא 143,000 ש"ח. כ־60,000 (כ־41%) מסך התקציב הולך לנבחרות הספורט של המכללה.

התקציב	ענפי הספורט
30,000	כדורגל אולמות
15,000	ריצה
10,000	כדורסל
5,000	כדורעף
83,000	תלבושות וחוגים
143,000	סה"כ

נשים מהוות 26.5% מהספורטאיות הלוקחות חלק בענפי הספורט התחרותיים של מכללת ספיר. התקציב של הספורטאיות (14 ספורטאיות בסך הכל) הוא 13,250 ש"ח. ז"א כי סך כל התשלומים עבור הספורטאיות עומד על 22% - נמוך משיעור השתתפותן.

חלוקת סך כל תקציבי הספורט נשים וגברים

מסקנות:

שיעורן של הספורטאיות נמוך באופן מובהק משיעורם של הספורטאים (26.5% מול 73.5%). כמו כן, פרט לענף הספורט ריצה, ניתן לראות בידול מוחלט בענפי הספורט. מניתוח מגדרי של התקציב נראה כי הספורטאיות מתוגמלות בשיעורים נמוכים יותר מהספורטאים. כלומר יש אי־שוויון תקציבי.

לדעתנו על מדור הספורט לבחון מהם החסמים שעומדים בפני סטודנטיות לקחת חלק בפעילויות הספורט של המכללה. עליהם לבדוק האם המקור הוא בפרסום הפעילות, במגוון ענפי הספורט, בשעות האימון, במגדר המאמנים וכדומה. אין שום סיבה שסטודנטיות לא ייקחו חלק בפעילות, במיוחד לאור ההטבות שמגיעות עם השתתפות מעין זו.

בבדיקה עתידית, יש לבדוק גם את דת המשתתפים/ות, האם יש בידול אתני/תרבותי בין המשתתפים ואם כן, לבדוק מה החסמים שעומדים בפני קבוצות שונות.

המלצות ומחשבות לעתיד:

ברצוננו לשלוח את הממצאים למר חן ברי, רמ"ד מדור הספורט, שנתן לנו גישה לנתונים. בכדי שיראה כי מניתוח מגדרי של התקציב ומפילוח של ענפי הספורט עולה אי שוויון.

ביבליוגרפיה:

[בן מלך, א' \(9.7.2017\). חשיבות הספורט ומשמעותו על החברה. מתוך בני הרצליה.](#)

ת.ד. 36529, תל-אביב 6136401

טל': 03-5608871

פקס: 03-5602205

אתר: www.adva.org

דוא"ל: contact@adva.org